

بخش آموزش رسانه تفریحی سنتر

کلیک کنید www.tafrihicenter.ir/edu

 نمونه سوال گام به گام

 امتحان نهایی جزوه

 دانلود آزمون های آزمایشی

درس نامه ی درس دهم : عطار و جلال الدین محمد

دانش زبانی ****

➤ **قالب مثنوی (دو گانی) :** در تمام مصراع های مثنوی ، قافیه وجود دارد اما هر بیت آن دارای قافیه مستقل (جدا) است ؛ یعنی ، مصراع های هر بیت با بیت بعدی هم قافیه نیست . علت نام گذاری مثنوی به خاطر طرز قرار گرفتن قافیه هاست .

تعداد ابیات مثنوی حداقل دو بیت اما حد اکثر محدودیتی ندارد . مثنوی بهترین قالب برای سرودن داستان های بلند است .

موضوع های مثنوی عبارتند از :

۱. اخلاقی و تعلیمی : مانند کتاب بوستان سعدی
۲. بزمی و عاشقانه : مانند کتاب خسرو و شیرین اثر نظامی گنجوی
۳. عارفانه : مانند کتاب مثنوی مولوی
۴. تاریخی ، حماسی و داستان های پهلوانی : مانند کتاب شاهنامه ی فردوسی

۵ ۴ ۳ ۲ ۱
➤ **معروف ترین مثنوی های فارسی عبارتند از :** مثنوی مولوی ، بوستان سعدی ، شاهنامه فردوسی و پنج گنج نظامی (لیلی مجنون ، خسرو و شیرین و ...)

طرح گرافیکی قالب مثنوی

●	_____	●	_____
■	_____	■	_____
▲	_____	▲	_____
✱	_____	✱	_____

➤ **قالب غزل :** غزل در لغت به معنی حدیث عشق و عاشقی گفتن است .

قالب شعری است که مصراع اول بیت اول آن با تمامی مصراع های دوم بیت های دیگر (مصراع های زوج) هم قافیه است . غزل بیشتر به بیان احساس و عاطفه ، فراق و جدایی و عشق و عرفان و ... می پردازد .

آیا می دانستید:

۱. غزل در قرن ششم هجری رواج می یابد . محتوای غزل در آغاز ، عاشقانه است ؛ یعنی شاعر در آن از عشق خود به معشوق سخن می گوید ، اما با ظهور « سنایی » شاعر قرن ششم ، غزل ، جنبه ی عارفانه گرفت .

۲. تعداد بیت‌های غزل ، بین پنج تا دوازده (گاهی پانزده) بیت است .

۳. بهترین غزل سرایان فارسی عبارتند از : مولوی ، سعدی ، حافظ ، صائب تبریزی ، محمد حسین شهریار

طرح گرافیکی غزل

× _____
 × _____
 × _____
 × _____

× _____

➤ **قالب قصیده :** شعری است که مانند غزل ، مصراع اول با تمام مصراع های زوج آن هم قافیه است . تعداد ابیات قصیده معمولاً از پانزده بیت بیش تر است و موضوع آن غالباً ستایش، نکوهش، وصف طبیعت یا مسائل اخلاقی است .

آیا می دانستید:

۱. به این نوع شعر قصیده گفته می شود ، چون شاعر قصد می کند به توصیف طبیعت یا زیبایی ها و مدح و ستایش کسی یا چیزی بپردازد .

۲. معروف ترین قصیده پردازان شعر فارسی عبارتند از : رودکی ، فرخی سیستانی ، ناصر خسرو ، سعدی ، خاقانی ، ملک الشعرای بهار و مهرداد اوستا و ...

۳. تعداد بیت های قصیده معمولاً از پانزده تا هفتاد – هشتاد بیت (گاهی هم بیش تر از این ابیات) است .

طرح گرافیکی قالب قصیده

★ _____

★ _____

★ _____

★ _____

★ _____

★ _____

مقایسه ی قالب غزل با قصیده

الف) شباهت : غزل و قصیده در شکل قرار گرفتن قافیه ، شبیه هم هستند ؛ یعنی به یک شکل ، قافیه می گیرند .
ب) تفاوت : معمولاً تعداد ابیات در غزل کمتر از قصیده است. (قصیده بین پانزده تا هفتاد بیت است و غزل بین پنج تا سیزده بیت است) .

➤ قالب قطعه :

شعری است که مصراع های دوم همه ی بیت های آن ، هم قافیه هستند .
در این قالب شعری شاعر به پند و اندرز و مسائل اخلاقی و اجتماعی می پردازد .

ز ک ا ت ه م :

۱. حداقل بیت های قطعه ، دو بیت است اما حداکثر آن مشخص نشده است .
۲. معروف ترین قطعه سرایان فارسی عبارتند از : پروین اعتصامی - انوری (قرن ششم) - ابن نمین (قرن ششم)

طرح گرافیکی قالب قطعه

● _____

● _____

● _____

● _____

➤ قالب چهار پاره

مجموعه ای است از چند دو بیتی که از نظر معنی با هم ارتباط دارند و مصراع های دوم (زوج) هم قافیه هستند .
هر دو بیتی برای خود قافیه ای جداگانه دارد .

طرح گرافیکی چهار پاره

●	_____	_____
●	_____	_____
★	_____	_____
★	_____	_____
▲	_____	_____
▲	_____	_____

➤ شعر نیمایی

شعری است با مصراع های کوتاه و بلند که قافیه در آن الزامی نیست . شیوه ی قرار گرفتن قافیه در این نوع شعر از نظم مشخصی پیروی نمی کند . در برخی از بندهای شعر ، قافیه وجود دارد و در برخی دیگر قافیه دیده نمی شود . این شعر دارای وزن و آهنگ است ؛ اما طول مصراعهای آن یکسان نیست . گاهی طول یک مصراع چند برابر مصراع دیگر است .

بنیان گذار این نوع شعر ، نیما یوشیج است ؛ از این رو به شعر نیمایی شناخته می شود .

ز ک ا ت ه م
: ۲ ۴ ۶ ۸ ۱۰

۱. در شعر نو ، مصراع ها زیر هم قرار می گیرند و قافیه ها در آن نظم خاصی ندارند .

۲. معروف ترین شاعران شعر نو عبارتند از ک مهدی اخوان ثالث - فروغ فرخزاد - سهراب سپهری

طرح گرافیکی شعر نو

●	_____

●	_____

●	_____

پرسش و پاسخ

۱- در کتاب فارسی چهارم و پنجم ابتدایی، شعرهایی را که در قالب مثنوی سروده شده است را پیدا کنید و سراینده ی آن را بنویسید .

مثال : ۱- شعر خدا : پروین دولت آبادی ، فارسی پایه ی چهارم

۲-

۳-

۴-

۲- چهار بیت از یک شعر هشتاد و هفت بیتی انتخاب شده است . قالب آن را بنویسید و قافیه و ردیف را مشخص کنید .

پروردگار خلق و خداوند کبریا

شکر و سپاس و منت و عزت ، خدای را

رزاق بنده پرور و خلاق رهنما

دادار غیب دان و نگهدار آسمان

یکتا و پُشت عالمیان بر درش ، دو تا

اقرار می کند دو جهان ، بر یگانگیش

باری از آب چشمه کند سنگ درشتا

باری زسنگ ، چشمه ی آب آورَد پدید

۳- آیا نمودار زیر بیانگر قالب غزل است ؟ تو ضیح بدهید

● _____

● _____

● _____

● _____

۴- یک غزل از حافظ یا سعدی را انتخاب کنید و بنویسید .

۵- پرسش های درست و نادرست را با علامت × مشخص کنید .

نادرست	درست	
		الف) در قالب مثنوی ، هر بیت ، قافیه ی مستقلی دارد . ب) حداقل بیت های مثنوی ، دو بیت است . ج) قصیده و غزل در تعداد بیت ها با هم شباهت دارند . د) حافظ هم در قصیده و هم در غزل ، توانا بود . ه) شکل قرار گرفتن قافیه در غزا مانند قالب مثنوی است .

۶- در جای خالی ، واژه های مناسب قرار دهید .

الف) علت نامگذاری مثنوی به خاطر است .

ب) غزل در لغت به معنای است .

ج) ابیات قالب قصیده معمولاً از تا است .

د) قالب و از نظر قافیه با هم شباهت دارند .

کارگاه نویسندگی

روزنامه دیواری

یکی از راه های یادگیری و تمرین نویسندگی ، شرکت در گروه ، برای تهیه ی روزنامه دیواری است . در تهیه ی روزنامه دیواری ، اعضای گروه ، با ذوق و استعداد های گوناگون و هماهنگ با هم ، به خلق یک کار گروهی

می پردازند ؛ اعضای گروه ، در زمینه های مختلف ، از جمله : شعر ، داستان ، گزارش ، مصاحبه ، اخبار ، لطیفه ، معما ، مطالب علمی ، تخیلی و جدول ، فعالیت می کنند و با خلق یک اثر ، احساس شادی و غرور به ایشان دست می دهد . روزنامه دیواری ، زمینه ای را فراهم می کند که هر کس بتواند ، متناسب با استعداد و توانایی خود در تهیه و تنظیم بخشی از آن فعالیت کند .

تمرین

۱- در جای خالی کلمه ی مناسب بنویسید .

❖ تهیه ی روزنامه دیواری یک کار و کسب در نوشتن است .

❖ تهیه ی روزنامه دیواری تمرین و و است .

۲- چند تا از موضوع های روزنامه دیواری را بنویسید . (حداقل ۵ مورد)
